

terminologie niet
vonniss, dat ver-
gezichtspunt te

heel onvermeld;
en de sfeer wij
bij Woltjer niet,
er wat Dr Steen
r dat bewijst al-
et debat er over
eft. In een noot
heden 1).

denkt over de
ke verkeerstaal,
an hanteeren op
kwestie is in de
schappen situatie
Prof. Vollenhoven
„hart“ losmaken
e het substantie-
s hierboven ge-
Ik antwoordde,
ijk, als men ten
ijn copieleveran-
het toch maar

appelijk spraak-
grip) moge nóg
verdiend toch ge-
vaderen het sub-
len opleverde, en
meerde belijdenis
in de substantie
er, die vandaag
plaise de chirurg

n over de nalve-
n, als hadden de
n als gingen nu
vaderen ruw-weg
eens willen zien,
gt, dat Christus-
s Heiligen Gees-
substantie alleen
wel eens willen
„fanatic“), die
esch niet tilt de
id in den hemel,
ndere van zulke
te laten, zou zijn
en dominee niet
dát de kwesties
aan kan er veel
J. H. Heidegger,
ur, 1714).

rs heeft het sub-
ite bezorgd. Men
us, den opsteller
Religie“, één uit
heeft 2).
ake Prof. Woltjer
niet verhelderd,
n veel te smal,
nden heeft.

K. S.

iebegrip van Aris-
om waarschijnlijk
van de door Prof.
ege, dat „wij voor
als „substraat van
ak“, waarin God,
sa werkt“; en hij
gevaar zoowel van

dat Prof. Woltjer
st had afgewisseld
at die kracht reali-
n heeft, de materie
olter — „mag hij
kriften wij beter
tief bestaat“ (13).
ke Wereldbeschou-
schen beide (d.w.z.
(15). De „ele-
nog meest als sub-
avinck, 16). Zijns
verwerpen van het
grip verwerpen op
heeft hij het nog
lijke wezen“ (18).
s zulk een moeilij-
och niet moeilijker
en stof, substantie,
schen die alle voor-
en er komt niets
min iets uit voort;
ik tusschen idee en
wel op het gebied
rdt dat een rijke
vorm ontvangt in
oorts ook in het

wij tot een for-
ten komen, die de
en die de mate-
der materie laat

gezichtspunt, dat
at hij hier poneert,
ij een omkeering in
de, merkt op: „Er
substantie“. Ik heb
onder substantie
ouden met de be-
substantie“ vooral
t op dit gebied de
id met het Avond-
neer ik nu spreek
woord substantie,
dachtengang, dien

de filosofen eeuwen lang hebben gevolgd, om te komen tot de opvatting, die er tegenwoordig is of niet meer is. (Het laatste is misschien nog het waarschijnlijkste.) Ik heb onder „krachtsubstantie“ het volgende verstaan. Er zijn objectieve krachten... Of ik nu een atoom heb, dat eigenlijk bestaat uit kracht, of een, dat bestaat uit, laat ik maar zeggen, datgene, wat wij stof noemen (ofschoon dat juist de groote x is), dat doet voor de begripelijkheid niets ter zake“ (48/49).

2) Enkele citaten uit Faulkelius' „Babel“ (vermeldende een gesprek tusschen de Middelburgsche predikanten en de „Vlaamsche“ Wederdoopers, gehouden te Middelburg:

Menno Simons... zegt, dat het Woort is vleesch geworden gelijk Loth's wijf een sout-pilaar, ende het water tot Cana is wijn gheworden: nu dit is gheschied met veranderinghe der een substantie in de andere. (H. Faulkelius, Babel, 116.)

Jaques Outerman... gevraegt zijnde, of in Christo Jesu niet meer zy geweest als een substantie ofte wesen, ende dat sichtlich ende stervelijk? Ende of ghelyck in Christo maer een wesen of substantie geweest is, dat in hem niet meer zy geweest als een ghedaente ende die menschelek? Antwoort. Wij bekennen dat in Christo maer een wesen, ghedaente, ende substantie is geweest. (H. Faulkelius, Babel, 120.)

Deselve Jaques Outerman... gevraegt zijnde... of de Sone Gods inder kribbe ligghende, met zijn goddick wesen ende substantie nergens geweest is als inder kribben... antwoort... dat in Christo niet en is geweest een Godtheyt die wesenlik inden hemel was, ende alle dinck wiste ter selver tijdt als Jesus inde kribbe lagh. (H. Faulkelius, Babel, 123, 124.)

Maer hij (den selven Heiland) werdt haeren (Maria's) sone genaemt, omdat hij zijn lichaem heeft aengenomen door die werckinge des heyligen Gheests uyt haer vleesch ende bloedt: even-ghelyck de sone oft kinderen vande substantie haerer moeder, soo vele het lichaem aengaet, gheteelt zijn... Daeromme hy en heeft zijn Menscheydt niet vanden hemel ghebracht: hij en heeft die niet uyt de substantie des heyligen Gheests, want dan waret een gheest. (Hermannus Faulkelius, Iesvat Iehova, ofte De Saligheyt des Heeren, p.m. Middelburgh, Wed. Erven S. Mouliert, 1633, p. 17b, 18a.)

„Rationaliseerend het mysterie naderen“. (V.)

Reeds hebben we opgemerkt, dat Prof. Hepp zonder goede reden ons allen binden wil aan den term „anhypostatisch“ ter kenschetsing van de menscheleke natuur van Christus; deze zou dan „zonder“ hypostase moeten heeten; en hypostase zou dan als „persoon“ moeten worden vertaald. Dat deze meening van Prof. Hepp niet houdbaar was, trachtten we reeds aan te toonen op onderscheiden gronden, o.m. door er aan te herinneren, dat „anhypostatisch“ in de literatuur der vaders ook wel wordt afgewisseld door „anhypostatisch“; het eerste woord beteekent dan: zonder (eigen) hypostase, het tweede: in de hypostase van den Zoon (den tweeden Persoon uit de goddelijke drieëenigheid).

Er is nog een derde bewijs, dat Prof. Hepp ons te zeer binden wil aan zijn eigen particuliere meeningen. De gereformeerden hebben n.l. steeds de persoonlijke vereeniging, ook wel genoemd de hypostatische vereeniging van de beide naturen in Christus geleerd. Welnu, in gevallen van „persoonlijke vereeniging“ spraken ze soms van „homo-hypostatisch“. Zoo deden ze b.v. in het geval van lichaam en ziel; die waren „hypostatisch“ vereenigd, en hadden één hypostase. Men vindt deze opvatting b.v. bij J. H. Alsted, een man van groote geleerdheid, lid der beroemde Dordtsche synode, herhaaldelijk geciteerd door Dr A. Kuiper¹⁾.

Wat nu „in“ een hypostase is, of een „gelijke“ hypostase heeft met iets anders, kan men niet kortweg typeeren als: „zonder“ hypostase, — en daarmee uit. Men kan wel zeggen, dat het een „eigen“ hypostase mist. Het reeds geciteerde beroemde gereformeerde leerboek, de Synopsis, zei het dan ook terecht zoo; en ook Prof. Hepp wat geduldiger geweest was, zou hij het ook zoo hebben. Maar het essentiële in de Synopsis (geen eigen hypostase hebbende), dat zag hij juist voorbij, want dat vond hij al te „spitsvondig“.

Wegens overvloed van copie breek ik deze week hier af.

K. S.

¹⁾ Opulentera sunt, quae unam habent hypostasim, quae hypostasibus (personaliter) sunt unita: ut anima & corpus. J. H. Alstedius, Lexicon Theologicum, in quo sacrosanctae theologiae termini dilucide explicantur, Hanoviae, sumpt. Conradii Eijffridi, 1620, p. 22.

JAN ZWART I.

Wanneer ik in deze rubriek een woord schrijf van dankbare herinnering aan wat in Jan Zwart aan ons volk gegeven werd, dan is de reden daarvan dadelijk gripbaar. Deze zachtmoedige, naleve, polemische geest heeft als musicus ons volk groote diensten bewezen. Nooit heeft hij „de kunst om de kunst“ „gediend“; hij heeft God gediend, en zag scherper dan de meesten de goddeloosheid van die beruchte leuze. Hij heeft den hand met het volk nimmer verloorchend, en hartstochtelijk er voor gepleit, dat wij allen hem zouden aanhalen; God dienen was immers vanzelf de gemeenschap stichten? Wat de vaders langs niet eens kromme wegen hebben afgeleid uit 1 Corinthhe XII (dat men n.l. óók van de orgelbank, den naaste stichting „spreken“ moet), dat heeft Jan Zwart in merg en been zich voelen branden; en hoe werd hij verteerd in dezen brand! Ik zelf heb eens het voorrecht mogen hebben, met één mijner Amsterdamsche gastheeren achter hem te staan, toen zijn reeds bevende handen over de toetsen van zijn mooie orgel gleden: ik zag een mensch, die al de mogelijkheden van het vallen in de eenzaamheid gekend heeft, maar die er door de gemeenschap met het volk van God steeds voor bewaard is. Hoe taai was de volharding, waarmee hij het Calvinisme heeft verdedigd tegen de verwijten, die van niet-calvinistische zijde tegen de gereformeerden, met name in hun waardeering van de (orgel)kunst, gericht zijn; verwijten, die we grootendeels ook zelf

klakkeloos nagesproken hebben, en die toch voos waren; voos en dom. En hoe heeft zijn spel, dat tot zijn groote vreugde door mocht dringen tot de verste ulthoeken van ons land, altijd het eenvoudige volk willen toespreken, zonder dat het ooit den kunstenaar naar beneden haalde.

Een heel stuk volksopvoeding, benevens correctie van haar subjecten, is afgesloten met het sterven van Jan Zwart. We hebben ons verblijd, dat ook hij wilde treden onder de medewerkers van ons blad; een laatste artikel, waarin hij alsnog de psalmbewerking van Ds Hasper wilde bespreken, is wel aangekondigd, maar niet geschreven. Het kon niet meer. Maar we achten ons gelukkig, dat de laatste publicaties van den heer Zwart, die zoo algemeen de aandacht trokken, in ons blad verschenen zijn, en — gerechtvaardigd zijn nog vóór zijn heengaan.

Jan Zwart en 1 Corinthhe XII... hier ligt de reformatische werkzaamheid van dit leven open. We zouden zijn talloze apologieën der vaders in het aangezicht slaan, als we laatlundekend spraken over de consequenties, die door de „vaders“ soms uit 1 Cor. XII „gehaald“ zijn: dat men het spelen der orgelen maar „afzetten“ moest; Jan Zwart heeft ons doen weten, wát voor een orgelspel dat was. Maar 't mooie is nu dit: hij heeft getoond, hoe men „t gebruik der orgelen“ weer in kan voeren, zonder de les van 1 Cor. XII te vergeten, ja zelfs zoo, dat men thetisch daaraan voldoet. „Profeeteeren van de orgelbank“; zingen, zoo, dat „de wereld hooren“ kan, hoe mooi 't wel in de kerk is, en dat de kerkmensch verstaat, wat dezen kunstenaar bewoog...

Zijn naam is een program en een geloofsbelijdenis geweest; wie zou niet danken bij het graf, dat dichtgaat op den dag, waarop dit nummer van ons blad de meeste lezers heeft bereikt?

K. S.

Over vragen van Gereformeerd Kerkverband.

„Voetius over het gezag der Synoden“.

Op de Synode te Amsterdam, in het vorige jaar, werd luide alarm geroepen over groot gevaar, dat onze Gereformeerde Kerken zou bedreigen, erger dan in 1926, en bitter geklaagd over jongere predikanten, die den eerbied voor het wetenschappelijk werk van Dr A. Kuiper Sr en Dr H. Bavinck zouden wegnemen.

Gelukkig is later gebleken, dat het gevaar voor een aanmerkelijk deel in dat roepen zelf school, hoewel het daardoor gewerkte onheil, helaas, niet zoo maar te niet gedaan kan worden, en voorts, waar de moeilijkheden eigenlijk liggen, niet bij de kerken, maar elders.

Nu treedt juist onder leiding van Prof. Dr H. H. Kuiper als promotor een jong predikant van ongeveer den leeftijd als de op de synode bedoelden op met een proefschrift Voetius over het gezag der Synoden, dat, als de er in gegeven voorstellingen juist zijn, de eere van Dr F. L. Rutgers (en ook van Dr A. Kuiper Sr e.a.) als kenner van Voetius' kerkrecht en als Gereformeerd canonicus vernietigt, vgl. blz. 74 v.v., 109, 156, 227, 242, 246, 283, 325 e.v.a.

Deze tot nog toe onder ons zoo hoog geëerde mannen blijken dan van het Gereformeerde kerkverband naar wezen en werking geheel verkeerde begrippen zich gevormd, en gansch averechtsche voorstellingen verbreid te hebben.

En dat niet alleen.

Maar ook volgt er dan uit, dat de Doleantie-beweging rust op eene jammerlijke kerkrechtelijke dwaling harer leiders, en dat zij in wezen eene ongeoorloofde kerkelijke revolutie is geweest. Onze Gereformeerde Kerken zijn dan, in zoverre uit deze beweging voortgekomen, in ongerechtigheid ontstaan. De Classieke en Synodale besturen van de Hervormde Kerk, hoezeer ook in samenstelling gebrekkig, en in eerste vorming veroordeelswaardig, zijn dan toch in wezen en macht rechtvaardig, we zouden haast kunnen zeggen echt-voetiaansch, en hebben dan b.v. met de schorsing en afzetting der Amsterdamsche ambtsdragers in 1886 geen onrecht gepleegd, maar gehandeld naar bevoegdheid en plicht, niet slechts volgens de Reglementen der Hervormde Kerk, maar ook volgens den eisch van het Gereformeerde kerkrecht. Want dan hebben Classisvergaderingen en Synodes eene hogere macht, blz. 186 v., zijn hogere vergaderingen, blz. 188 v., verschillen niet principieel van kerkeraden, blz. 109, mogen „in geval van onmacht en wanbestuur... doen hetgeen des kerkerads is, terwijl die kerkeraad nog bestaat“, blz. 282, en „over de particularia der plaatselijke kerken... beslissen in geval van onmacht, wanbestuur en hooger beroep“, blz. 218.

Dit boek is dus een werk van betekenissen.

Het neemt de eere van Dr F. L. Rutgers en Dr A. Kuiper Sr en vele anderen in hunne kerkrechtelijke leeringen en „Reformatie“-handelingen weg, veroordeelt wezenlijk opkomst en bestaan van de Gereformeerde Kerken, die uit de Doleantie ontstonden, en stelt deze voor de vraag, of zij niet geroepen zijn onder het Synodale Bestuur van de Hervormde Kerk terug te keeren.

Zakelijk geeft dit boek eene uiteenzetting en verdediging der opvattingen van Prof. Dr H. H. Kuiper sedert omstreeks 1926 van Voetius' kerkrechtelijke leeringen en van het ware wezen en de rechte werking van het Gereformeerde kerkverband.

Het is niet enkel eene historische studie, waarbij de vraag kon rijzen, of Voetius' voorstellingen wel juist en volledig zijn weergegeven, en of er mogelijk ook andere gegevens zijn, die tot wijziging van teekening zouden moeten voeren, doch de Schrijver geeft, door goedkeuringen hier en afkeuringen daar, dit werk tevens

(Zie vervolg op blz. 342.)

„En pensioen“.

Ik parkeer mijn wagen heden voor uw pensioen, uw kampeertent of voor de stoep van uw bovenhuis-met-vacantie om twee wenschen uit te spreken:

Vergeet uw arbeid!

Gedenkt uw arbeid!

Vergeeten is een zwaar werk. In de stad ziet men soms bedelaars, die hun mouwen opstroopen om hun wonden te laten zien. Daar hebben wij allen veel van weg! Het is nu eenmaal zoo, de arbeid in het publiek vergt veel van onze zenuwen. Wij werden niet steeds behoorlijk gewaardeerd, niet altijd correct behandeld, wel eens gewipt als voorzitter of als scriba... hup, daar gaat de mouw!

Ja, laat ons maar eerlijk zijn, wij hebben ook zelf een paar ezelachtigheden uitgehaald, die ons recht dwars zitten! Zullen wij de mouw opstroopen en daar een kijkspel van maken? Neen, wij zullen dat alles nu eens radicaal vergeten!

Wij zullen God bidden om de kracht des geloofs, waardoor wij dat oude teniet doen. Wij willen een fiksche streep zetten door het blad onzer teleurstellingen. Ook iedere campagne heeft genoeg aan haar eigen kwaad.

Maar de vakantie is maar een korte pauze, die ons ook roept ons opnieuw op onzen arbeid in te stellen. Als onze ziel geen vakantie heeft, geen zielsvacantie krijgt, komen wij misschien met bruine wangen terug, maar zal de teint van de ziel geel zijn. Dan zal de vakantie ons verzwakt hebben, inplaats van versterkt. Daarom, gedénkt uw arbeid! Hoe zullen wij dat doen? Misschien mag ik een paar wenken geven?

1e. Laat ons een nieuwe toewijding maken. Er zijn soms van die binnenpraters, die zeggen, dat het nu welletjes is. Wij hebben genoeg gedaan. Laten anderen er zich maar eens voorspannen. Conducteur, een Jona-kaartje, alstublieft? Maar, neen, wij herinneren ons dat er geen grootere eere of voorrecht is, dan te mogen arbeiden in het koninkrijk Gods. Dan neurien wij die binnenpraters weg met het versje: Gij zult niet keeren voor 't is volbracht, God doet vermehren verborgen kracht!

2e. Wij zetten een nieuw studieplannetje op. Wij nemen ons voor in den komende winter een geschreven vriend te hebben, die met ons praat als wij stijf en stram bij het kampvuur zitten. Onze ransel is vaak ledig en dat mag niet! Kranten-maggi en radio-puree kunnen nooit den voedzamen kost van een waarlijk goed boek vervangen.

3e. Wij zorgen, dat de stof van de sleur eens flink van onze methode afgeborsteld wordt, ja afgerost! Wij hebben een bepaalden slag verkregen. Een spreektrant, een schrijffrant, een verteltrant. Best, best! Vertelt u mij, hoe oud is die trant al, en die slag van u, is die misschien al een lustrum of meer aan den slag? Is die trant van u of is u van dien trant? Af en toe u eens radicaal anders instellen, broeder! Niet ieder jaar natuurlijk, maar ook niet altijd voortsukkelend op het zelfde baantje. Het kost moeite, maar is het niet fijn om moeite te hebben! Is dat niet het benauwendste gevoel, dat je er bent? Ach, beste man, wat haal je in je hoofd, je bent er nog lang niet! Op de Pelgrimsreis van Bunyan gebeurde er telkens wat anders, wij hebben wel eens het gevoel alsof die pelgrims-weg van ons één lange straat is met twee reijen huizen, van diezelfde huizen... Maar dat is toch zoo niet. Gods werk is nooit eentonig. Geen twee jaren in ons leven zijn gelijk. En het is Zijn Goddelijke bedoeling, dat er een opgaande lijn in ons leven zal wezen, niet in den zin van stijgend succes, maar wel van innerlijken groei, van geestelijke progressie. Ieder jaar is een diamant, maar wij zeggen: o, een kraaltje! en wij rijgen het aan het snoer van ons eentonig leven. Maar die eentonigheid is de eentonigheid van ons ongeloof, van onze ondankbaarheid, niet van Gods gave.

4e. Wij kijken ook onze medewerkers, onze medeleden eens goed aan. Waren wij steeds rechtvaardig? Is daar niet een stille, bescheiden kracht, die wij maar rustig in zijn hoekje hebben laten zitten? Als de Heere nu eens tot dien man zei: Vriend, ga hooger op! — dan zouden wij dat goed vinden, natuurlijk! Maar verwacht God misschien van ons, dat wij dat zullen zeggen in Zijn Naam? Heeft ieder van ons zijn rechte plaats? Dat gaan wij ons afvragen. Onbillijkheden zenden wij met pensioen en onze veeten... wij geven ze in Gods Naam emeritaal!

5e. Eindelijk onze medelijken willen wij weer aanvaarden met nieuw geloof. Het gat in onze kas, de onopgeloste vragen, het lastige meisje in onze klas, de stuursche man in ons bezoekblok. Wij willen nieuwe hoop koesteren. Tegen alle défaitisme, tegen moedeloosheid en verslapping laten wij een hartstochtelijk „neen“ hooren! Wij willen stamelend den geloofsroem van den apostel naspreken: Wij zijn hyper-overwinnaars door Hem, die ons heeft liefgehad!

N. B.